

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 687/2024-11

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Ivana Fiačana (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej JUDr. Martinom Lopuchom, PhD., advokátom, Námestie slobody 7, Michalovce, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/92/2023 z 26. augusta 2024 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 14. novembra 2024 domáha vyslovenia porušenia základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a 4 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) označeným uznesením najvyššieho súdu o odmietnutí jej dovolania. Napadnuté uznesenie navrhuje zrušiť a vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti a súvisiacich rozhodnutí vyplýva, že sťažovateľka sa proti žalovanému Trenčianskemu samosprávnemu kraju domáhala zaplata 60 410,90 eur s príslušenstvom (neskôr v časti 16 608,72 eur s príslušenstvom vzala žalobu späť) za užívanie svojich nehnuteľností, na ktorých sa nachádza cesta druhej triedy, vrátane tzv. ochranného zeleného pásu, a to z titulu vecného bremena zriadeného podľa zákona č. 66/2009 Z. z. o niektorých opatreniach pri majetkovoprávnom usporiadaní pozemkov pod stavbami, ktoré prešli z vlastníctva štátu na obce a vyššie územné celky, a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 66/2009 Z. z.“).

3. Okresný súd Trenčín (ďalej len „okresný súd“) rozsudkom sp. zn. 13C/14/2021 z 11. apríla 2022 žalobu sťažovateľky zamietol. Uviedol, že medzi stranami nebolo sporné, že vecné bremeno vzniklo 1. júla 2009, ani skutočnosť, že sťažovateľka v tom čase nebola vlastníčkou dotknutých pozemkov. Na základe porovnania § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z. a § 23 ods. 5 zákona Národnej

rady Slovenskej republiky č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o vlastníctve bytov a nebytových priestorov“) konštatoval, že k obmedzeniu vlastníckeho práva došlo jednorazovo – dňom vzniku vecného bremena, a preto nárok na opakovanú náhradu nevzniká. Sťažovateľka ako nová vlastníčka nadobudla pozemky zaťažené vecným bremenom, s čím bola oboznámená, teda nemožno v jej prípade hovoriť o obmedzení vlastníckeho práva.

4. Krajský súd v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 19Co/49/2022-121 zo 14. decembra 2022 prvoinštančne rozhodnutie potvrdil. Krajský súd vyslovil, poukazujúc na judikatúru najvyššieho súdu i ústavného súdu, že v právnej praxi sa jednoznačne ustálil názor, že finančná náhrada za vznik vecného bremena podľa zákona č. 66/2009 Z. z. je jednorazová a nemá charakter opakujúceho sa plnenia a nárok na ňu sa premlčuje v trojročnej premlčacej dobe. Uviedol, že nárok na finančnú náhradu bol už v čase kúpy pozemkov sťažovateľkou premlčaný a logicky tak tomu bolo aj pri podaní žaloby.

5. Proti rozsudku krajského súdu podala sťažovateľka dovolanie podľa § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. a) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). Prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f) CSP sťažovateľka vyvodzovala z nedostatočného odôvodnenia rozsudku krajského súdu, ktoré jej neposkytlo odpovede na zásadne otázky, a porušenia práva na zaznamenanie podstatného obsahu prednesu do zápisnice o pojednávaní. Prípustnosť dovolania podľa § 421 ods.1 písm. a) CSP vyvodila z nesprávneho právneho posúdenia zániku nároku vlastníka pozemku na jednorazovú náhradu od vlastníka pozemnej komunikácie za predmetné zákonné vecné bremeno v dôsledku premlčania. Sťažovateľka vyslovila názor, že v zmysle čl. 20 ods.1 a 4, čl. 144 ods. 1 a 2 a čl. 152 ods. 4 ústavy patrí vlastníkovi pozemku voči vlastníkovi stavby na pozemku – pozemnej komunikácie nárok na bezdôvodné obohatenie podľa § 451 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka ako plnenie bez právneho dôvodu, a to vo výške všeobecnej hodnoty nájomného. Okrem toho argumentovala v prospech opakovanej náhrady za vecné bremeno.

6. Najvyšší súd v napadnutom uznesení, ktorým bolo dovolanie sťažovateľky odmietnuté, k namietanej vade zmätočnosti najprv rozsiahlo popísal východiská, z ktorých pri posudzovaní uvedeného dovolacieho dôvodu vychádzal, a následne uviedol, že odvolací súd svoje rozhodnutie primeraným a dostatočným spôsobom odôvodnil. Krajský súd vychádzal z ustálenej judikatúry najvyššieho súdu, podľa ktorej náhrada za vecné bremeno vzniknuté na základe zákona č. 66/2009 Z. z. je nepochybne jednorazová. Pokiaľ sťažovateľka kúpou nadobudla pozemky s existujúcim zákonným vecným bremenom, nárok na odplatu za zriadenie vecného bremena bol v čase podania žaloby premlčaný. Najvyšší súd zdôraznil, že takto vzniknuté vecné bremeno vzniká „*in rem*“ a vzťahuje sa na každého vlastníka zaťaženého pozemku bez ohľadu na spôsob zmeny vlastníctva. Nemožno jeho vznik posudzovať samostatne pri každej zmene vlastníka zaťaženého pozemku.

7. V otázke o nezaznamenaní podstatného obsahu prednesov z pojednávania z 11. apríla 2022 sa dovolací súd stotožnil s hodnotením odvolacieho súdu. Krajský súd v tejto súvislosti uviedol, že vzhľadom na odkaz na zvukový záznam zápisnica z pojednávania spĺňa zákonom požadované náležitosti v zmysle § 99 ods. 1 CSP.

8. Pokiaľ ide o namietané nesprávne právne posúdenie, dovolací súd konštatoval, že sťažovateľka nevymedzila dovolací dôvod spôsobom predpokladaným v § 432 ods. 2 CSP v spojení s § 421 CSP. Sťažovateľka označila za nesprávne právne posúdenie krajským súdom (i) zánik nároku vlastníka

pozemku na jednorazovú náhradu od vlastníka pozemnej komunikácie za zákonné vecné bremeno podľa § 4 ods. 1 a 2 zákona č. 66/2009 Z. z. v dôsledku premlčania a tiež (ii) začiatok plynutia trojročnej premlčacej doby podľa § 101 Občianskeho zákonníka účinnosťou zákona č. 66/2009 Z. z.

9. Najvyšší súd v tejto súvislosti opätovne poukázal na vlastnú judikatúru, ako aj na judikatúru ústavného súdu, ktorá uvedenú problematiku rieši zhodne.

10. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti uvádza, že napadnuté uznesenie najvyššieho súdu popiera ústavné záruky na spravodlivé súdne konanie, princíp materiálneho právneho štátu, preto je nezákonné, nespravodlivé a arbitrárne.

11. Argumentuje tým, že obmedzeniu jej vlastníckeho práva nepredchádzalo žiadne vyvlastňovacie konanie či iné správne konanie, preto má právo na finančnú náhradu. Okrem toho tvrdí, že odôvodnenie napadnutého uznesenia neposkytuje odpoveď na namietaný rozpor rozsudku krajského súdu s rozhodnutiami ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 38/95, PL. ÚS 4/2000, PL. ÚS 22/06.

II.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

12. Ústavná sťažnosť je zjavne neopodstatnená a ako taká bola podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) odmietnutá.

13. Z hľadiska ústavného posúdenia treba rešpektovať právomoc najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať prípustnosť dovolania a vychádzať z toho, že v prvom rade je vecou najvyššieho súdu určovať si koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov, a to za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd. Z ústavného hľadiska je podmienkou, aby takáto interpretácia nebola svojvoľná, ale ani formalistická a aby bola čo najstálejšia, a teda súladná s právom na súdnu ochranu (II. ÚS 398/08, II. ÚS 65/2010). Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa súdna ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo vyplývajúce z čl. 46 ods. 1 ústavy (II. ÚS 249/2011, IV. ÚS 295/2012, III. ÚS 209/2021).

14. V tomto kontexte ústavný súd hodnotí, že ani neochvejný nesúhlas sťažovateľky s posúdením podstaty veci (či náhrada je jednorazová a kedy začína plynúť premlčacia doba) nemôže sám osebe založiť porušenie označených práv.

15. Ústavný súd konštatuje, že podústavný právny stav je daný (i) jednoznačnou zákonnou úpravou, t. j. zákonom č. 66/2009 Z. z., ktorým sa dočasne do poskytnutia náhradného pozemku priamo alebo v rámci pozemkových úprav zriaďuje vecné bremeno bez explicitného stanovenia finančnej náhrady, a (ii) jej ustáleným výkladom najvyšším súdom (8Cdo/17/2019, 7Cdo/49/2023) o jednorazovej premlčateľnej náhrade vychádzajúcim zo všeobecných noriem týkajúcich sa vecných bremien a občianskeho práva. Z uvedeného vyplýva, že v konaní o ústavnej sťažnosti nemá ústavný súd v predmetnej veci bez zmeny zákona priestor na zmenu doterajšej pozície

(III. ÚS 621/2023, II. ÚS 427/2024), a preto je potrebné ústavnú sťažnosť odmietnuť ako zjavne neopodstatnenú.

16. Sťažovateľkou nastolená nesprávnosť záverov najvyššieho súdu už bola ústavným súdom riešená v konaniach o ústavných sťažnostiach proti rozhodnutiam iných všeobecných súdov (III. ÚS 621/2023). V uznesení sp. zn. III. ÚS 68/2019 z 29. októbra 2019 vo vzťahu k základným právam podľa čl. 20 ods. 1 a 4 a čl. 46 ods. 1 ústavy (čl. 11 ods. 1 a 4 a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd) a právam podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. V uznesení sp. zn. III. ÚS 340/2021 z 27. mája 2021 vo vzťahu k právu na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a k základným právam podľa čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 2 a čl. 20 ods. 4 ústavy. Obe ústavné sťažnosti boli odmietnuté ako zjavne neopodstatnené. Ústavná sťažnosť sťažovateľky s ohľadom na rovnaké závery namietaných rozhodnutí všeobecných súdov a v zásade rovnaké základné práva neprináša nové argumenty, ktoré by odôvodňovali porušenie základných práv. Vecné bremeno na pozemkoch sťažovateľky bolo zriadené zákonom č. 66/2009 Z. z., ktorého účelom bolo usporiadanie vlastníckych vzťahov k pozemkom pod stavbami vo vlastníctve obce alebo vyššieho územného celku, ktoré po roku 1989 prešli do ich vlastníctva z vlastníctva štátu podľa osobitných predpisov. Usporiadanie týchto pozemkov zákon rieši tak, že obciam a vyšším územným celkom dovoľuje zámennou zmluvou poskytnúť vlastníkom za ich zastavaný pozemok iný primeraný pozemok. Ak k takémuto usporiadaniu nedôjde, usporiadanie vlastníckych vzťahov k pozemku sa má vykonať v pozemkových úpravách podľa zákona Slovenskej národnej rady č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov. I v takomto konaní sa má vlastníkovi zastavaných pozemkov poskytnúť náhradný pozemok.

17. Zákon č. 66/2009 Z. z. rieši problematiku zastavaných pozemkov tak, že tieto pozemky za náhradu spočívajúcu v pridelení náhradného pozemku nadobudne či už obec, alebo vyšší územný celok. Zákon č. 66/2009 Z. z. však nerieši celkom nové právne vzťahy. Jeho prijatie bolo ďalším krokom vysporiadania sa s tým, že pozemky vo vlastníctve súkromných osôb boli pred rokom 1989 zastavané bez ich riadneho vyvlastnenia. Už predtým novelou stavebného zákona č. 199/1995 Z. z. bolo § 141 ods. 4 a 5 umožnené vyvlastnenie tých pozemkov, ktoré boli zastavané stavbami obcí (predtým národných výborov) a štátu, ktoré boli povolené podľa platných právnych predpisov. Možnosť tohto vyvlastnenia bola ohraničená koncom roka 2000. Ako uvádza dôvodová správa zákona č. 66/2009 Z. z., obce toto vzhľadom na zdĺhavý proces vyvlastnenia nevyužívali.

18. Zákon č. 66/2009 Z. z. vychádza z uvedomenia si nevyhnutnosti definitívneho vyriešenia, no na čas stanovuje, že ak vlastník stavby nemá pod stavbou zmluvne dohodnuté iné právo, vzniká vo verejnom záujme k pozemku pod stavbou dňom účinnosti zákona v prospech vlastníka stavby právo zodpovedajúce vecnému bremenu. Zákon ďalej ustanovuje, že obsahom tohto práva je držba a užívanie pozemku pod stavbou vrátane práva uskutočniť stavbu alebo zmenu stavby s tým, že vlastník pozemku pod stavbou je povinný strpieť výkon práva zodpovedajúceho vecnému bremenu do vykonania pozemkových úprav.

19. Zákon č. 66/2009 Z. z. mlčí v tom, že by sťažovatelia mali mať či už jednorazovú, alebo opakovanú náhradu za zriadenie vecného bremena. Záver, že im nemožno priznať opakovanú náhradu, preto nemožno považovať za vylúčenie zákonom predpokladaného následku, a preto

v prípade napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu nemožno dospieť k záveru, že by išlo o rozhodnutie, ktoré je nelogické alebo v zjavnom rozpore s právnou úpravou, ktorú najvyšší súd v tejto veci aplikoval (III. ÚS 272/2022, III. ÚS 621/2023).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. decembra 2024

Robert Šorl
predseda senátu